

Sajandi sada sõnalavastust raamatukaante vahel

Teatriloolasel Reet Neimaril on Eesti kutselise teatri mulluse sajanda sünnipäeva puhul valmis saanud raamat "Sajandi sada sõnalavastust".

Tegu on 224-leheküljelise fotode, tsitaatide ja kommentaaridega rikastatud teosega, millesse koostaja on valinud Eesti teatrites sajandi jooksul tähelepanu ärratanud sõnalavastused. Lisatud on kõnekaid tsitaate lavastusega suhestuvatest varem ilmunud tekstidest ja üle kuuesaja illustratsiooni. Loe lk 8

RAAMAT

EESTI KIRJASTUSTE LIIDU AJALEHT

Nr 2 (14)

22. veebruar 2007

veerg

25 kauneimat

Eesti Kirjastuste Liidu, Eesti Rahvusraamatukogu ja Eesti Kujundusgraafikute Liidu eestvedamisel korraldatud konkursil sai pärjatud 25 mullust kõige kauneimat Eesti raamatut.

Kaunis raamat on laitmatu nii sisult kui vormilt, hinnatakse sisu sobivust kujundusega, trükitehnilist teostust, materjalide valikut ning illustratsioonide taset ja kasutust. Žüriisse kuulub nii kujundajate, trükikalite kui kirjastajate esindaja just selleks, et igaüks oma valdkonda arvestades hinnangu annaks. Ja et maitse üle ei saa vaielda, siis lõpliku otsuse teeb karm matemaatika punktisumma alusel.

Ka sel aastal kerkis esile üks kujundaja, keda pärjati mitme töö eest – Andres Tali ja Jüri Kaarma kõrval tunnustatud raamatukunstnik Tiit Jürna. Eks see ole mõistetav – sisult kvaliteetseid asju palgataksegi vormistama eriala asjatundja. Õnneks antakse uutele võimale või siis kerkivad noored tegijad esile eriliste projektide raames. Noorema põlvkonna esindaja Asko Künnapi nimi on tuttav mitte ainult luulesõpradele, vaid juba tuntud kui omapärase käekirjaga kujundaja (pärjatud: "Kõige ilusam sõda" 2004, "A Sharp Cut" 2005, "Kaardipakk Kaks" 2006).

Mul oli väga hea meel, et sel aastal valiti klassikaliselt ilusate kunstialbumite kõrvale ka kvaliteetseid nn igapäevaseid lugemisraamatuid, mille lugemist saab hõlbustada sobiliku šriiftivaliku ja pasliku küljendusega ning moekas kaas annab sisust esmase signaali.

Mõjusalt mängida aitavad ju illustratsioonid, fotod vm lisamaterjalid. Lihtsat asja on ikka keerulisem paelvalt esitada. Rõõmustan, et õpik "Naljaga pooleks" samuti esile tõstetud sai, eks me kõik näe, millised õpikud igapäevaselt koolilaste esteetilist maitset kujundavad.

Igal aastal satub kaunite kogumise möni nn trikiraamat, sedakorda oli "Rääkival plekk-kruusil" fosforvärviga kaas, mis raadiosilmale paslikult pimeduses hiilgab või siis "Nukkude teatril" iga suurepärase illustratsiooni toetuseks peen vaheleht, nagu vanaema läinudsajandi fotoalbumil.

Kirjastajat rõõmustab kindlasti, et nii mõnigi kaunis raamat ka müüginukite hulka satub, tuues kõrge kulu ka tagasi, teisisõnu: võimaldades hea töö eest igale tegijale väärilise tasu.

Signe Siim,
EKLi esindaja žüriis

Piret ja Jüri Mildeberg, eelmise aasta parimad lasteraamatuillustraatorid. Foto: Teet Malsroos

25 kauneimat Eesti raamatut 2006

"Suur valmiraamat"
Erinevad illustraatorid
Kujundanud Catherine Zarip

"Estonica"
Johann Christoph Brotze
Kujundanud Andres Tali

"Tartu arhitektuur 1830–1918. Historitsism ja juugend"
Mart Siilivask
Kujundanud Jüri Kaarma

"Ad astra. Kristiina Kaasiku maalid"
Kujundanud Tiit Jürna

"Subbi. Olev Subbi maalid"
Kujundanud Tiit Jürna

"Ühest sajandist teise. Kristjan ja Paul Raud"
Mai Levin
Kujundanud Tiit Jürna

"Gustav Adolfi Gümnaasium 375"
Kujundanud Jüri J. Dubov

"Rääkiv plekk-kruus ja teisi raadiojutte"
Kujundanud Rakett,
Piia Pöldmaa

"Mari Roosvalti maalid 1970–2006"
Kujundanud Tiit Jürna

"Müümata naer"
Tõnis Mägi, Berk Vaher
Kujundanud Margus Tõnno

"Mäetipp järve põhjas"
Kujundanud Asko Künnap

"Kaardipakk Kaks"
Kujundanud Asko Künnap

"Haihtunud hingede aeg"
Toomas Paul
Kujundanud Jaan Tammsaar

"Valge linnuga"
Erzsébet Tóth
Kujundanud Maarja Vannas

"Vikerkaar 20. Valik esseesid 1986–2005"
Kujundanud Jüri Kaarma

"Väärt töö"
David Lodge
Kujundanud Anne Pikkov

Kindralfeldmarssal Barclay de Tolly"
Rein Helme
Kujundanud Andres Tali

"Tallinna avastamas"
Eva Laantee Reintamm
Kujundanud Urmas Viik

"Ahvenamaa fenomen. Noor-Eesti kunstnike ja kirjanike loomereisid Ahvenamaale 1906–1913"
Kujundanud Tiit Jürna

"Naljaga pooleks"
Mare Kitsnik, Leelo Kingisepp
Kujundanud Kalle Toompere

"Elamise tähtsus"
Lin Yutang
Kujundanud Angelika Schneider

"Joint Space"
Kujundanud Enno Piir

"Gösta Berlingi saaga"
Selma Lagerlöf
Kujundanud Piret Niinepuu-Kiik

"Nukkude teater"
Mihkel Ulman
Pildid joonistanud Jüri Mildeberg
Kujundanud Peeter Paasmäe

Sari "Klassik" Lermontov "Meie aja kangelane" Byron "Luuletusi ja poeme"
Kujundanud Andres Tali

uudis

Piret Raua pildid jõuavad Bolognasse

24.–27. aprillini toimub Bolognas rahvusvaheline lasteraamatute mess, mille raames avataval lasteraamatute illustraatorite näitusel on seekord väljas ka Eesti kunstniku tööd.

Lasteraamatute illustraatori Piret Raua pildid valiti välja 58 riigi saabu- nud 2653 kandidaadi töö seast.

Žürii otsuse kohaselt osaleb näitusel 85 illustraatorit, kelle tööde põhjal saavad messikülastajad põhjaliku ülevaate lasteraamatute illustratsioonide kõige uuematest suundadest.

Kivirähu raamat ilmus vabariigi sünnipäevaks

Iga aeg loob oma eeposeid. Andrus Kivirähk on kirjutanud "Rehepapi" ja "Eesti matused" ja "Ivan Orava mälestused" ja "Lotte" ja veel mitu head lugu. Need on kõik nii head, et seisavad varbaotstega eepose äärel peal.

Aga ühte päris õiget eepost ise loomustab kangelaslik kirjeldus terve rahva saatusest. Väga sedamoodi on mahukas ja tuliuus Andrus Kivirähu "Mees, kes teadis ussisõnu".

See on ühe rahva ja keele väljasuremise lugu. Tragöödia ja komöödia on elus, nagu selles raamatuski, teineteisele väga lähedal.

Teose tegelaskujud on Kivirähkli kult värvikad, ja kas keegi siit just iseenast leiab – eks see sõltub rohkem lugejast endast. Midagi põhineb selles romaanis vanade eestlaste uskumustel, mida autor on eraldi juurde uurinud, ja midagi on nendest uskumustest ka ilukirjanduslik väljamõeldis.

Loo räägib meile mina-vormis viimane mees, kes oskab ussisõnu. Mis temast lõpuks saab, eks lugege ise!

See raamat on ka lugu rahva iseolemise ja vabadusest, mida on nii lihtne ära anda. Hetkekski ei tohi unustada, et me oleme rahvana väike ja meie vabadus on väga habras.

RAAMAT

Väljaandja Eesti Kirjastuste Liit
© EKL 2007

TEA koolisõnastike sari täieneb

Ruth Mägi

Koolisõnastike sari on täiendunud kahe uue sõnastiku võrra: mõõduvõrd aastal lõpul ilmumata "Saksa-eesti koolisõnastik" ning uue hakul "Vene-eesti koolisõnastik".

TEA koolisõnastike sari on Eesti sõnaraamatute seas suhteliselt uus ja eriline. Sari kujutab endast täiesti uut sõnaraamatute põlvkonda, nii oma sisu ja vormi kui ka kasutusvõimaluste poolest. Senised koolilapsele mõeldud sõnastikud on oma nime saanud vaid seeläbi, et neis sisalduv sõnavara maht on väiksem ja justkui koolile sobivam.

Spetsiaalselt õpilasele

TEA koolisõnastike sõnavara on spetsiaalselt valitud õpilase jaoks ja ka koolis läbi proovitud. Sõnavara katsetamisest võtsid osa nii vastava keele võõrkeeleõpetajad kui ka õpilased. Sõnavara valiku põhimõtteks oli, et see peab kuuluma koolisõnavarasse, õpilane peab sellega kokku puutuma koolis õppides, kodus koolitoid tehes ja kodulugemise tundideks valmistudes.

Koolisõnastikud sobivad kasutamiseks nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis. Keskeltläbi on neis 15 000 märksõna.

Sõnade juures esitatakse iga kord kõige põhilisem: võõrkeele ja eesti keele sõnastikes antakse võõrkeelsete sõnade hääldus ning grammatiline teave – mitmuse, ajavormide, võõrreite jms moodustamine.

Sõna tähenduste esitamisel on keskendutud põhilisele, sõnade erialased ja kitsamad tähendused on neist sõnastikest välja jäetud. Iga tähenduse juurde on moodustatud näitelause või -fraas, mis illustreerib sõna kasutamist kontekstis, omaette tähelepanu on pööratud kinnisväljenditele.

Kõik neutraalsest stiilist häälbivad

keelendid on märgendatud, et õpilane keelt kasutades ei libastuks. Sõnastikesse lisatud keelekommentaari keskenduvad õigekirja- ja kasutusprobleemidele, aitavad õpilasel näha vaeohtlikke kohti ning õpetavad, kuidas vigu vältida. Keelekommentaaris on seostatud erinevaid tähendusnänsse, niimoodi luuakse keelekasutusest terviklik pilt.

Rikkalikud lisad

Lisaks sõnastikuosale on koolisõnastikes ka ulatuslik lisaosa, mis teeb koolisõnastikest omalooma keeleõpiku.

Lisaosasse kuuluvad olulisimad grammatika teemad: nimisõna mitmuse moodustamine, omadussõna võrdlemine, ebareeglipärased tegusõnad, ülevaade asesõnadest, numbrite ja kuupäevade kirjutamine, kirja näidised, ülevaade tähtsaimatest pühadest jms.

Lisaosa materjale saavad tundideks valmistumisel kasutada ka õpetajad. Lisaosasse kuulub alussõnavara kajastav temaatiline piltsõnastik.

Piltsõnastikulist lahendust on kasutatud selliste teemade puhul, mis vajavad kompaktsemat meeledehõlmist, näiteks värvid, kellaeg, juur- ja puuvili, loomad, riided, maja, maakaardid jms. Piltsõnastik on trükitud täisvärviliseks.

Lapsesõbralik kujundus

TEA koolisõnastikud on kujundatud spetsiaalselt koolilapse jaoks. Sõnastikuosas kasutatud kahevärvi trükk aitab rõhutada olulist ning arendab sõnaraamatute kasutamise oskust. Endastmõistetavaks peetav sõnastike kasutamise oskus vajab siiski omandamist ja arendamist.

Värvilise trüki abil õpib laps nägema märksõna ja sõnaartikli osiseid ning vajaminevat sõnastikust kergesti leidma. TEA koolisõnastike sisekaantel on sõnastiku kasutamise võti, selle toel on õpilasel hea sõnastiku kasutamist

harjutada ja õpetajal seda õpetada. TEA koolisõnastike kasutamise oskus kulub marjaks ära juba raskemate sõnaraamatute kasutamise juures, sest keel, milles TEA koolisõnastikud lapsega suhtlevad, on universaalne.

CD-ROM kui lisaõppevahend

TEA koolisõnastikud ilmuvad koos CD-ROM-iga, mis teeb sõnastiku kasutamise näiteks kodutööde tegemisel kiireks ja mugavaks.

CD-ROM on asendamatu sõnavara seoste leidmisel ja sõnavara rikastamisel.

Koolisõnastike suur pere

Tea koolisõnastike sarjas ilmuvad kõikide oluliste võõrkeelte sõnastikud. Eelmisel aastal nägid trükivalgust viis koolisõnastikku: "Inglise-eesti koolisõnastik", "Prantsuse-eesti koolisõnastik", "Saksa-eesti koolisõnastik", "Eesti-inglise koolisõnastik" ja "Võõrsõnad".

Uue aasta hakul ilmub "Vene-eesti koolisõnastik". Sel aastal on ilmumas veel "Eesti-saksa koolisõnastik", "Eesti-prantsuse koolisõnastik", "Eesti-vene koolisõnastik", "Inglise-vene koolisõnastik" ja "Eesti keele koolisõnastik".

Koolisõnastike sarja kuulub ka mitu tugisõnastikku, plaanis on turule tuua erinevate keelte väljendite sõnastikud ja sünonüümide ning antonüümide sõnastikud.

TEA koolisõnastik.

Saksa-eesti
544 lk + CD-ROM
kõva köide

TEA koolisõnastik.

Vene-eesti
688 lk + CD-ROM
kõva köide

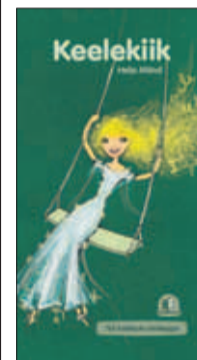
ilmunud

TEA minisõnastikud. Inglise-eesti-inglise Vene-eesti-vene Soome-eesti-soome

Kauaoodatud üliväikeses formaadis TEA uued minisõnastikud on heaks abivahendiks igapäevale, kes tunneb huvi võõrkeelte vastu. Need sobivad suurepäraselt puhke- või tööreisile kaasavõtmiseks.

Minisõnastikud põhinevad 2000. aastate alguses ilmunud ülipopulaarsetel TEA taskusõnastikel ning on valminud koostöös Euroopa nimekaimate sõnaraamatukirjastustega. Minisõnastike sarjas on ilmumas inglise-eesti-inglise minisõnastik, vene-eesti-vene minisõnastik ja soome-eesti-soome minisõnastik. Kavas on kõik kunagised taskusõnastikud minisõnastike sarjas välja anda.

Keelekiik

Heljo Mänd
Kunstnik Kirke Kangro
kõva köide
64 lk

Sarjas "TEA lasteluule varalaegas suurematele" on ilmumas Heljo Mändi meeleolukas luuleraamat "Keelekiik".

Raamatu kujundlik pealkiri viitab sellele, et teost iseloomustab kirjanikule omane keelekasutus, milles on tähtsustatud riimitud luulet, mängitakse riimikordustega, leitakse uusi riimilahendusi ning hinnatakse luule kõlalisust.

*Valge pilv on taevasaar
ujub taevas pilvepaar
hei hoi lähme sinna
meil on sinna kerge minna
laseme keelel liikuda
keeleotsal kiikuda*

Luuletaja liigub kujundliku kiigena kord pilvede kõrgusel, kord maamadalal nurmede ja niitude, lillede ja lindude, mutukate ja putukate keskel, andes kaunikhõlalisel luulekeeles edasi looduselamusi.

Luuleraamatut, mida rikastavad kunstnik Kirke Kangro peene tundevarjundiga pildid, iseloomustavad kirjanikule omane sügav keeletaju ja lähedane suhe loodusega.

Neid kaht – loodust ja loojat – seob andmis- ning leidmisrõõm, mida lugeja saab nautida "Keelekiige" luuletusi lugedes.

Linnavarblane maal

Harri Jõgisalu
Kunstnik Valdek Alber
kõva köide
96 lk

Harri Jõgisalu "Linnavarblane maal" on esimene raamat sarjast "TEA lastejuttude varalaegas suurematele". See on lugudepõimik inimese ja looduse suhetest.

Lood, mis on esmailmunud aastakümnete eest, mõjuvad tänapäeval ühtpidi arhailiselt, teistpidi aga on üllatavalt aktuaalsed: endiselt kihutatakse maanteedel, hoolimata metsloomadest; langetatakse puid dokumendi, mitte südame hääle järgi; murtakse äsja istutatud pargipuid ning tuuakse oma aeda kive ja taimi, mis peaksid olema kõigile imetleda.

Raamat pajatab ka sellest, kuidas vanasti elati, see harib noort lugejat enam kui kooliõpik: talulapse karjasepõli, maaharimine ja endisaegne leivategu, aga ka metsavahi töö mured ja rõõmud.

Looduslugude vahele on põimitud valmid, mis autori sõnul näitavad, kui sarnased me oleme oma looduskaaslastega. Nii inimeste seas kui ka looma- ja taimeriigis leidub kiidu- ja riuukukkesid, teiste vaevast elavaid parasiite, nutikaid ja rumalaid, petiseid ja naabri ninapidi vedajaid.

Kõik need jutud panevad meid mõtlema selle üle, et inimene on eluslooduse võrdväärne osa ning et oma üleoleku näitamine võib meile kurjasti kätte tasuda.

Kas TEAte?

Kui suured on TEA minisõnastikud?

Valige õige vastusevariant:

- 78 x 108 mm
- 94 x 132 mm
- 86 x 120 mm

Vastused saatke TEA Kirjastusse meili teel info@tea.ee või postiaadressil 10118 Tallinn, Liivalaia 28. Õigesti vastanute vahel loositakse 1. märtsil välja 15 TEA minisõnastikku (võitjate endi valikul). Võitjate nimed avaldatakse TEA koduleheküljel www.tea.ee.

Kolm meest jalgratastel

Mie teekond algas 2006. aasta jaanuaris, kui startisime jalgratastel Buenos Airesest, et jõuda välja Ecuadori pealinna Quitosse. Kolme kuu jooksul sõitsime kolm korda üle Andide, läbi otsatu pampa ja maailma kuiveima – Atacama – kõrbe, tōustes vahepeal 4–5 kilomeetri kõrgusele ja laskudes siis jälle tagasi ookeani äärde, läbides kokku 5 riiki ja 9000 kilomeetrit.

Kolm kuud teel

Selle reisi sümboliks sai meie jaoks TEE, mis täitis enamuse päevi hommikust õhtuni, tuues endaga kaasa hulgaliselt põnevaid kohtumisi, hingematvaid vaateid, koomilisi ja vähem koomilisi olukordi.

Kohti, kust oleks tahtnud võimalikult kiiresti lahkuda ja teisi, kus tundus kõik õnneks vajalik olemas olevat.

Ka nendest viimastest sõitsime kindlameelselt edasi teadmises, et teelolek ongi meie peamine eesmärk ja missioon, mida ei tohtinud segada väikesed probleemid ja katsumused, nagu toidu või joogi lõppemine, lumetorm või teadmata kaugus järgmise asustatud punktini.

Miks just jalgratastel? Sest just niimoodi edasi liikudes leidsime end tihti kohtades, kuhu kindlasti ei satu ükski bussi või lennukiga reisiv turist. Ja väikese enesepettuse hinnaga õnnestus igapäev meid end veenda, et rattasõit on maailma mõnusaim tegevus.

Paar sõna autoritest

Aivar Jürgenson on erialalt etnoloog ja töötab Tallinna Ülikoolis. Ekstreemsemat laadi seikluste otsija ja pühendunud jalgrattasõitja. Viimase tõenduseks on Eesti meistri tiitlid velotrekilt ning pikemad rattamatkad Lõuna- ja Kesk-Euroopas.

Jaanus Kutsar, Jüri Ellen ja Aivar Jürgenson.

Koostöös kirjastusega Argo on seni ilmunud Aivar Jürgensoni raamatud "Seened kultuuriloo" (2005) ja "Siberiga seotud: eestlased teisel pool Uuralid" (2006).

Jüri Ellen on oma tööalases tegevuses pühendunud kodutehnika müügile, olles hästiteoimiva hulgifirma üks juhte ja omanikke. Senised reised piirdusid peamiselt regulaarse autoturismiga Euroopas, kuid lõpuks sai võitu soov teha kõik teisiti – tsivilisatsiooni rüpest metsikusse loodu-

sesse, autoroolist sadulasse, Euroopast Ameerikasse.

Jaanus Kutsar on Euroopa meister sangpommitõstmises. Ka tema jättis iseseisvalt tegutsema oma klaasilõikamisfirma Tartus ning viskus pea ees sõprade kavandatud kahtlasesse reisi-projects. Nagu teada, heade kaaslaste leidmine selliste reiside puhul pole lihtne ja siinkohal ongi sobiv võimalus Jaanust meeldiva seltskonna ja mitmetel rasketel hetkedel osutatud abi eest tänada.

Teeäärne Ameerika

Aivar Jürgenson,
Jüri Ellen
236 lk

Metsik metsanotsu jutustab lugusid

Kuidas vabaneda tülikatest mähkmetest? Mida ma teen, kui mu laps ei mõtlegi magama minna, ise aga on väsimusest peaaegu ümber kukkumas? Kuidas kohtlen jonnipurikat, kes tahab teha nimelt seda, mida ei tohi?

Eelkõige lastele

Kõigile neile küsimustele, millega täiskasvanud tihtipeale hädas on, saab ammandavaid vastuseid kasvatusala asjatundjalt.

Aga ka see raamat oma kuue pildilooga võib taoliste probleemide lahendamisel abiks olla, sest kaasatud on ka lapsed – ja eelkõige lastele Villi-lood mõeldud ongi.

Villil, tol kõige metsikumal väikesel metsanotsude seas, on palju ühiseid jooni nutikate lasteaiakutega ja seega pakub ühine lugemine ja piltide vaatamine suurt äratundmisrõõmu.

Villi – see olen ju mina!

"Ei, ei, ei!" karjub Villi, too kõige metsikum väikeste metsanotsude seas.
Villi on nii-nii vihane!

Nõuandeid suurtele

Täiskasvanutele annavad lood asjalikke nõuandeid, kuidas vastavates olukordades pingevabalt toimida.

Lahenduskäigud on elulähedased ja pedagoogiliselt usaldusväärsed.

Nii et – lugege, vaadake ja tehke järel!

Villi – väike metsanotsu

Barbara Mossmann
Tõlkinud
Piret Ruustal
ja Helle Tiisväli

ilmunud

Lääne-Virumaa mõisad ja mõisnikud

Alo Särg
205 lk

Rikkalikult illustreeritud ülevaade kõigi teadaolevate praeguse Lääne-

Virumaa territooriumil asunud rüütlimõisate ajaloost ja tänapäevast alates nende esmamainimisest. Raamatus räägitakse ka Ida-Virumaa mõisatega seotud tuntumatest baltisaksa aadlikest. Lisaks rüütlimõisate register kihelkonniti ja isikunimedega register.

Samas sarjas on varem ilmunud raamatud Järva-, Hiiu-, Ida-Viru- ja Harjumaa mõisatest ja mõisnikest.

Vana-Liivimaa maapäev

Priit Raudkivi
Ühe keskaegse struktuuri kujunemislugu
144 lk

Raamatus otsitakse

Vana-Liivimaa maapäeva juuri, käsitledes selleks siinset riiklikku ülesehitust, võimustruktuure ning poliitiliste jõudude suhtluspraktikat, mis on selgemini jälgitavad 14. sajandist. Jälgitakse ka maapäeva hilisemat rolli Vana-Liivimaal.

Poltaava: Ühe armee häving

Peter Englund
Tõlkinud
Ivar Rüütli
328 lk

Maailmakuulus dokumentaalju-

tustus paari hirmsa ööpäeva kohta, mil kogu kuningas Karl XII juhitud Rootsi pearmee, 49 rügementi ja üksikväeosa, hävitati. Peter Englund kirjeldab tund-tunni haaval saatuslikku lahingut, Rootsi suurvõimu languseni viinud katastroofi, milles kadus 10 000 inimest.

ilmumas

Lõuna- ja Kagu-Aasia pärast II maailmasõda

Olaf-Mihkel Klaassen,
Marko Kuura
392 lk

Käesolev raamat on sündinud arusaamisest, et Eesti inimesed rändavad üha enam Aasias ning on nii vajadus kui ka soov õppida tundma Aasia maid ja rahvaid.

Raamatu eesmärk on anda ülevaade mitmete Lõuna- ja Kagu-Aasia maade lähialaldest.

Tegemist on üldise faktoloogiasitlusega, mis peaks andma piisavalt detailse pildi sellest, milliste poliitiliste sündmuste ajal on India, Pakistan, Bangladesh, Malaisia, Singapur ja Indoneesia kujunenud sellisteks nagu need täna on. Raamat on sobilik nii ajaloo huvilistele kui rännumeelsetele.

Sõjakunsti arenemislugu läbi seitsmekümne lahingu

Jüri Kotšinev

Eesti Akadeemilise Sõjaajaloo Seltsi liige

Kirjastus Koolibri on välja andnud inglise ajaloolase, professor Jeremy Blacki koostatud raamatu "Seitsmekümmend suurt lahingut läbi aegade". Raamatu 24 kaasautorit on rahvusvaheline seltskond oma eriala spetsialiste, mis teeb väljaandega eriti usaldusväärseks.

Autorite valik kirjeldatavate lahingute suhtes on nende endi poolt põhjendatud sellega, et raamat käsitleb lahinguid, mille kohta on andmeid usaldusväärsetest allikatest. Samas on püütud kirjeldatavate lahingute näitel illustreerida ka sõjakunsti arengut.

Taust napp ning asjalik

Raamat on varustatud rikkaliku pildimaterjaliga: on nii sõjamaalide reproduktsioone, sõjaajaloolisi rekonstruktsioone, fotosid muuseumide eksponaatidest, univormi näidiseid kui ka rindejakirjanike ülevõtteid. Eraldi tuleb ära märkida asjalike ja lihtsalt mõistetavate skeemide ja kaartide olemasolu.

Lugeja ees avanuvad sõjapisiidid läbi inimkonna ajaloo alates 490. aastal eKr peetud Maratoni lahingust kuni Iraagi sõjani 2003. aastal. Lahingute ajalooline taust ja lahingute kirjeldus on napp ning asjalik ega koorma liigselt lugejat.

Sellise raamatu puhul on see täiesti õigustatud lähenemine. Nii näiteks saab lugeja, kes ei teadnud varem eriti midagi Inglismaa kodusõjast 17. sajandi keskpaigas, teada, et Naseby lahing, mis peeti 14. juunil 1645 Northamptoni lähedal Inglismaal, oli kodusõja raamides murranguline ning Oliver Cromwell (kuninga vastu ülestõusnud parlamendi sõjaline juht) kukutas Inglismaal nii kuninga kui ka kuningavõimu.

Mõlemad vastased – nii Cromwell kui ka kuningas Charles I on lugeja ees maalireproduktsioonidel. Samas on lahingu kohta üks kaasaegne arvuti-graafika abil koostatud lahinguskeem kui ka foto omaaegsest sõjamaalist, kus kõik väeosad ilusasti kujutatud.

Tore on vaadata ka sõjaajaloolist mundrirekonstruktsiooni, kus on taastatud Inglismaa kodusõjaegne 17. sajandi keskpaiga musketärimunder ja musket.

Laiemale lugejaskonnale

Raamat pakub huvi kindlasti laiemale lugejaskonnale, aga ka ajaloolastele, sest igast tõsiselt tehtud raamatust on võimalik välja noppida mõned seniteadmata faktid.

Sõda on kahjuks inimsivilisatsiooni üks lahutamatu koostisosa. Sõjatehnika ja relvatööstus on läbi aegade arenanud inimkonna teaduslikku mõtet ning mitmesugust tootmistehnoloogiat.

Samas on sõjameeste töörietus ehk univorm alati mõjutanud omaaegse moe arengut ja rõivatööstust ning seda kuni tänapäevani välja. Selle kinnituseks toon kaks lihtsat näidet. Vaadake, kui paljud noored kannavad sõjaväe tanksaapaid ning kaitsevärvi särke ja pükse ning pange tähele, et ka Eesti maanteedel võib mõnikord sõitmas näha Hummerit (tsiviiltarbekohandatud ja masstootmisse lastud USA sõjaväeautot).

See raamat ei vasta meile sotsiaalpsühholoogia valdkonda kuuluvale küsimusele, miks inimesed läbi oma ajaloo muudmoodi tihti asju ajada ei saa, kui sõdimise teel. See polegi aga antud raamatu ülesanne. Lugejale näidatakse, mis on meie planeedil kogu senise teadaoleva inimkonna ajaloo sõjanduse valdkonnas toimunud.

Nii pooldajatele kui vastaseile

Reprod ja fotod võimaldavad lugejal tunnetada antud epohhi hõngu ja ajas-

USA sõdur välitelefoni abil Esimeses maailmasõjas. Kuna sõjategevus muutus 1918. aastal mobiilsemaks, suurenes ka telefonide tähtsus.

tu eripära. Tavaliselt on tagantjärele tark olles näiliselt lihtne mõne kuulsalt lahingu plaani uurides kujutada ennast ette võiduka väejuhina. On ju kogu lahinguskeem otse nina all ja tundub, et mis siin siis keerulist on, kui piisab teha üks tiibmanööver, paisata reservid teatud punkti ja lahing ongi võidetud.

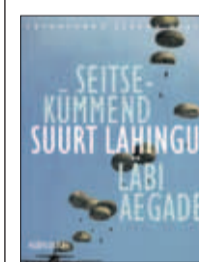
Just sellise ekstsentrilise vastu aitab aga illustratiivmaterjal kas siis lahingumaalist või rindefotost, kus on kas või tinglikult võimalik näha, mis asi on lahingumõll tegelikult ja kui raske on juhtida nii keerulist inimtegevust nagu lahing.

Teisalt aga on ka sõjakoleduste kriitikutel võimalik taolise raamatu abil kaitsta oma seisukohti ning illustatsioonide baasil tõestada, et sõda on julm ja mõttetu.

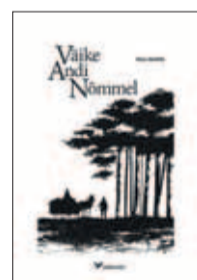
Niisiis kinnistub taoliste väljaannete roll eesti lugejaskonna seas üha rohkem ja rohkem. Meie lugeja on ju teatavasti väga teadmistejanune ning just nüüd ongi õige aeg korvata pika okupatsiooniperioodi ajal tekkinud teadmistolud. Oli ju sovetiajal kõige suuremaks defitsiidiks informatsioon.

Noortele, kes toda halba aega ei tea, on hea kohe teadmisteallika kalla-

le asuda – mine tea, millal elus kunagi vaja läheb infot sellest, kes täpselt olid Oliver Cromwell või Carl XII.

Seitsmekümmend suurt lahingut läbi aegade
Toimetanud
Jeremy Black
304 lk

Väike Andi Nõmmel

Paul Rahno
80 lk

Nõmmet peetakse vaimse õhustikuga paigaks. Mis annab sellele arvamusele aluse ja mida peab teadma kunagisest iseseisvast linnast, et aru saada paljukõneldud "Nõmme vaimust"?

Ilukirjandusliku ülevaate Nõmme kujunemise algusaastast võib saada kirjastuselt Eesti Raamat 1978. aastal ilmunud Henno Arraku illustatsioonidega raamatust "Väike Andi Nõmmel".

Jutustuses asub läinud sajandi alguses Lasnamäelt Nõmmele elama väike poiss, kelle esmamuljeid tulevases linnast ja selle asutajast kujutatakse südamlilikult ja ajastutruult.

Nõmme Heakorra Selts (asut. 1908; taasasutatud 1988) ja Nõmme Muuseum (asut. 1935; taasavatud 2002) olid mõnda aega kandnud endas soovi välja anda kordustrükk jutustusest "Väike Andi Nõmmel", sest raamat oli suures osas juba "ära loetud" ja unustusse vajunud.

Elve Hint oli muuseumile kinkinud Andi-raamatu kirjutusmasinal trükitud käsikirja, mille Paul Rahno oli 1960. aastatel Aadu Hindile viinud ja mis oli sinna jäänudki.

Muuseum pöörduski Nõmme "oma", Hiiu asuva kirjastuse Koolibri poole, kellel varasemad kordaläinud kogemused Leho Lõhmuse Nõmme ajalooramatute väljaandmisel. Kordustrüki aluseks sai 1978. aasta väljaanne, mille sedakorda on meeolukalt kujundanud kunstnik Jüri Saks. Kirjastuse kiirel ja asjast huvitatud tegutsemisel väike Andi oma samme Nõmmel jälle seadma hakkabki.

Piret Loide,
Nõmme muuseumi juhataja

Kuhu täht mind juhatab

Kadri Haljamaa

juhtivtoimetaja

Minu tutvus Raidiga algas viis aastat tagasi. Puhkuseraisil Hispaaniasse leidsin korterist eelmiste, soomlastest elanike videokassetid "Raidi"-nimelise krimisarjaga, mida võlutult vaatasin. Koju tulles otsisin nähtuse kohta lisainfot ja avastasin, et sari oli jooksnud 2000. aastal Soome TV 1 Kotikatsomo raames ja kogunud üle miljoni vaataja. Sellele järgnes juba sarja tiražeerimine videokassetidel. Sama kogumiku tellisin Yle koduleheküljelt endalegi ja pakusin muudkui tuttavatele vaadata.

Tasapisi jõudsin lõpuks Raidi autori Harri Nykäneni. Täna on päevaks on see 53-aastane mees kirjutanud 16 krimkat, neist kaheksa peatgelane on Raid. Nykänen töötas 20 aastat ajalehe Helsingin Sanomat krimilehekülgede

toimetajana. Tänu sellele tunneb ta teemat väga hästi, sest on kokku puutunud kurjategijate, pisisulide, petturite ja ülesandjatega. Seetõttu tunduvadki tema raamatud ülimalt realistlikud.

Raid on varakult kuritegelikule teele asunud mees, vangis istunud, nüüdne palgamõrvar. Nykänen teeb nii, et Raid ei ole paha, vaid lugeja tunneb tema vastu märksa suuremat sümpaatiat kui tema ohvrite suhtes.

Ohvrid on lihtsalt niivõrd ebameeldivad kujud, et üks raha nimel veretööd tegev mees näib nende koristamisel justkui kangelane. Raid on üdini positiivne ja sümpaatne tegelane, omamoodi Robin Hood, kes karistab rikkaid ja tunneb kaasa elule allajäänutele, sest kuulub isegi viimaste sekka. Kokkusattumuste tõttu ajab Raid ka politseiga otsekui üht rida, mitte ei ole neile tagaetatav, sest nad suudavad teineteisele kasulikud olla.

Raidi esimeses eestinduses "Raid ja poiss" on tegemist Boliivia narkokaupmeeste ja Soome kolkaküla poisikese ebavõrdse vastasseisuga, mida Raid püüab lahendada. Tema rivaalid ja samas ka koostööpartnerid on politseikomissar Jansson koos uurijate Huusko ja Susisaariga. Realistlikud pildid nii esimesest kui ka teisest Soomest, napp, kuid nauditav dialoog ja tubli annus musta huumorit on iseloomulikud kõikidele Nykäse krimkadele.

Raid ja poiss
Harri Nykänen
pehme köide
264 lk

Hommikune Krauklis

Hasso Krull

Jüri Üdi on meie seitsmekümendate aastate luule vaieldamatu täht. Tema arusaamad luulest ja keelest olid tavatud, ja ehkki ta ei väljendanud neid kuskil selgesti väljaõeldud põhimõtetena, avaldasid need ulatuslikku mõju tervele järgnevale põlvkonnale.

Üdi oli nii populaarne, et hulk tema tekste saigi tollase popkultuuri osaks, sellal kui kriitikat jahmatas Üdi piiramatult märgulisus, ootamatud vastandused ja ümberpööratud.

Üksnes Üdist

Varsti oli üldiselt teada seegi, et Jüri Üdi luuletajanimi taga peitub näitleja Juhan Viiding. Autor kasutas tekkinud nimemängu-võimalust osavalt ära, tuues pseudonüümi luuletustesse sisse ja vaadates Jüri Üdi kuju justkui kõrvalt, omaette isikuna. Siis aga tüdines ta äkki sellest mängust, ning 1978 ilmus Juhan Viidingu nime all raamat "Ma olin Jüri Üdi".

Nõnda oli Jüri Üdi väljamõeldud isikule joon alla tõmmatud. Siiski jäi lühike Üdi-periood erandlikult intensiivseks: viie aasta jooksul ilmus temalt neli luulekogu ja üks omaette vihik kogumikus "Närvitrikk". Sama plahvatuslikku produktiivsust autor hiljem enam ei saavutanud, Üdile kuulub suur osa Viidingu kõige säravamaid ja ainulaadsemaid tekste. Sellest tekkiski mõte teha Jüri Üdi valikkogu, mis sisaldaks ainult selle nime all ilmunut. Kogu nimiks sai "Tiibadega raamat", sest niisugusest raamatust on juttu ühes Üdi enda luuletuses:

võõruses on tiibadega raamat
ja üks riie visatud tasta üle
riidele on tehtud jahiloomad
ja üks sirge mees ja piibud
("Koolimaja mägedes")

Jüri Üdi 1969. aastal. Foto: Tatjana Dobrovolskaja-Putnik

Käesoleva valimiku koostamise põhimõte oli, et see võimalikult palju sarnaneks Üdi luulekogudele, mis on täis kontraste ja ootamatuid pöördeid, sa-

muti nagu ta luuletusedki. Töö käigus hakkasid kõrvuti sattuma luuletused, mis Üdi kogudes kunagi kõrvuti ei olnud. Aga nende vahel oli sarnasusi ja

sugulusi, mis tõmbasid neid üksteise ligi. Muidugi tekkis seejuures ka uusi kontraste.

Äng ja vastupanu

Raamatu keskel on Üdi kõige esimene plokkraamatuna ilmunud tekst, 1968 ilmunud "Realistliku inglilaul", mille Märt Laarman trükkis oma puulõigetelt väga väikesel arvul. Kentsakalt või isegi nostalgiliselt, kuid Üdi ajalooline häälestus annab neilegi refleksiivse varjundi.

Kogu Üdi-perioodi loomingut saadab fiktiivne Krauklise kuju, võiks öelda, et inimesekujuline vaste tollele "realistlikule inglile", mis vastandub heitlikule ja lõhestatud Üdile oma julguse ja otsusekindlusega. Oleks ilmselt liiga lihtne pidada Krauklist Jüri Üdi südametunnistuseks, kuigi seegi võimalus on avatud...

Ometi on Krauklis midagi palju enam: õige nurga alt vaadates omandab ta küllalt selge kontuuri, jäädes kuhugi teadvuse ja teadvustamatuse piirile, ning muutub nii iseseisvaks tegelaseks. Samas paistab Krauklis ikkagi kehatavat ka teatavat seitsmekümendate aastate luuletaja-ideaali, mida Üdi – või isegi Juhan Viiding – oma elus tahab järgida.

Jüri Üdi kaudu saame seitsmekümendate aastate Eestist teada mõndagi, mida ajalooramatutest hõlpsasti välja ei loe. Siit kiirgab nii ängi kui vastupanu. Surutist, hirme, paineid, kuid samuti üht erilist sõltumatust ja vabadust, mis on tänapäevale juba võõras.

Tiibadega raamat

Jüri Üdi
Koostanud
Hasso Krull
pehme köide,
lakkadega
160 lk

ilmunud

Elutules ja ajatuultes

Gustav Suits
Koostanud
Karl Muru
Kujundanud
Andres Tali
pehme köide
128 lk

Gustav Suits oli möödunud sajandi esimese poole silmapaistvamaid kultuuriisiksusi, Noor-Eesti algataja ning vaimne juht, humanistlike väärtuste veendunud kaitsja, rahvusliku ülikooli esimene eesti ja üldise kirjanduse professor ning meie kirjandusteadlaste esimese põlvkonna nõudlik õpetaja. Ja muidugi oma aja suurimaid lüürikuid, kelle luule innustas ning mõjus ainulaadses isikupärasuses mitte jäljendama, vaid oma isikupära otsima õhutavalt.

Kohver

Sergei Dovlatov
Tõlkinud
Jüri Ojamaa
Kujundanud
Kristjan
Mändmaa
Sari "Punane raamat"
köva köide
128 lk

Sergei Dovlatovil lubatakse Nõukogude Liidust emigreerumisel kaasa võtta kolm kohvritäit asju. Kirjanik avastab üllatunult, et tegelikult piisab talle ühest kohvrast. Kaheksa kaasa võetud asja kaudu meenutab ta kurb-naljaka elu 1970. aastate Nõukogude Liidus. Sergei Dovlatov (1941–1990) oli armeenia ning juudi päritolu vene kirjanik. Ta elas pikemalt Peterburis, Tallinnas ning 1979 emigreerus Ameerikasse.

Supersünnipäev

Tiia Toomet
Joonistanud
Jüri Mildeberg
"Minu esimene raamat"
köva köide
116 lk

Kas väike sünnipäev leidis endale lõpuks omaniku? Mis juhtus pliiatsiga, kes oskas teha vaid punkte? Mis sai Punaohla raudteejaamast, kes otsustas hakata metsapuuks? Kuidas Suur Aeg Väikese Ajaga tuttavaks sai? Miks printsess karjapoiis mõistatuse peale näost punaseks läks? Seda ja palju muud saad teada, kui raamatu läbi loed.

Aasia sodiaagimärgid

Ruth Q. Sun
Tõlkinud
Annala Alev
pehme köide
208 lk

Raamatus kirjeldatakse sodiaagimärkidel olevate loomade voorusi ja vigu, inimloomusele sarnanevaid omadusi. Iga looma isiksust ja seda, kuidas mingi rahvus teda ette kujutab, illustreerivad traditsioonilised lood Hiinast, Jaapanist, Koreast jm.

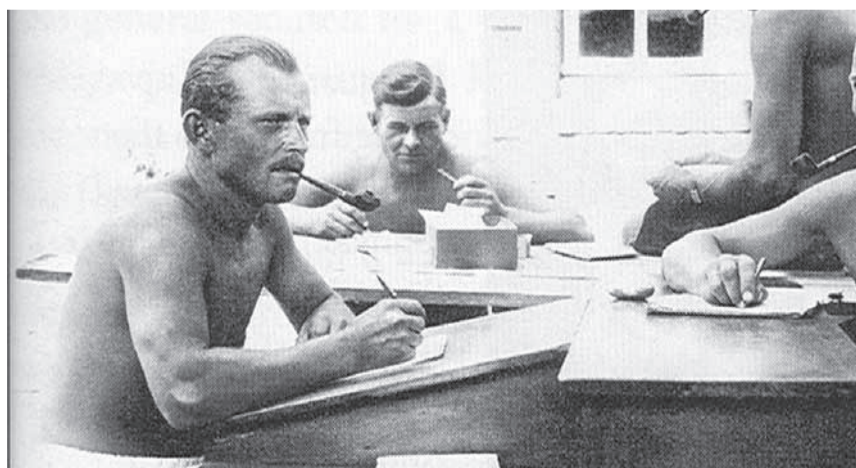
Stalini peataolek sai saatuselikuks

"Stalini sõgedus" on raamat Saksa-Nõukogude sõja algusest, mille kirjutamisel on kasutatud seni salastatud arhiivimaterjale ning pealtnägijate mälestusi.

1941. aasta 22. juunil ründasid Hitleri väed Nõukogude Liitu ning jõudsid kümne päevaga väga kaugele. See raamat paljastab 1941. aasta juuni sündmuste telgitagused ning kinnitab seisukohta, et Stalin juhtis sõjaväge täiesti saamatult. Nõukogude väejuhatuse rumaluse tõttu hukkusid sajad tuhanded inimesed.

"Stalini sõgedus" kirjeldab tunda haaval sõja alguses toimunud sündmusi: miks Punaarmee tollane koosseis peaaegu täielikult purustati, millised võimuvõnged toimusid ladvikus ning kuidas arenesid sündmused rinnetel.

Kuigi Georgi Žukov ja Semjon Timošenko olid Stalini käsul välja töötanud salajase Saksamaa ründamise plaani, ei uskunud Stalin veel mõnda aega pärast sõja algust, et rünnak on tõepoolest alanud. Mõõdus peaaegu nädal, kuni Stalin lõpuks taipas toimu-

Saksa ohvitserid 1941. aastal lahingu vaheajal, ilmselt koju kirjutamas.

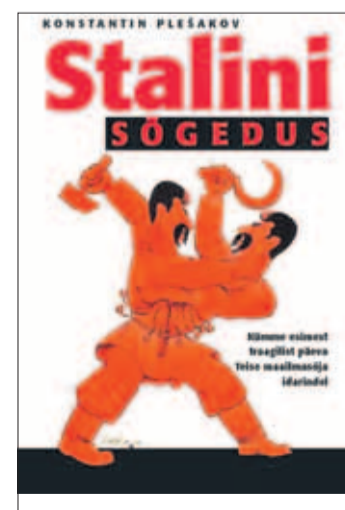
vat – ta tõmbus endasse, põgenes sivilasse ja oli lähedal võimu kaotamisele.

Stalin ei julgenud isegi rahvale sõja algusest teada anda, vaid saatis raadiosse enese asemel kõnelema Vjatšeslav Molotovi. Stalin teadis väga hästi, et nii Baltimaades, Ukrainas kui ka Venemaal leidub hulk inimesi, kes võivad soovida Nõukogude vägede vastu võidelda.

Poola okupeerimisel oli Stalin laskunud lammutada vanal piiril asunud endised kindlustused, mis muutis saklaste sissetungi veelgi lihtsamaks.

Raamatu autor Konstantin Plešakov on noorema põlvkonna vene ajaloolane, kelle raamatuid on tõlgitud paljudesse keeltesse. Viimastel aastatel on ta töötanud õppejõuna USA-s.

Tauno Vahter

Stalini sõgedus

Konstantin Plešakov
Kümme esimest traagilist päeva
Teise maailmasõja idarindel.
Tõlkinud Marek Laane
köva köide
336 lk

ilmunud

Pilates ja jooga
Judy Smith,
Emily Kelly,
Jonathan Monks
Tõlkinud
Ilme Rääk
256 lk

Üha suurem hulk inimesi püüab leida treeningukavu, mis oleksid suunatud mitte üksnes kehale, vaid ka vaimule. Pöörduakse komplekssete harjutamismeetodite poole, mille eesmärk on inimese kui terviku arendamine. Jooga ja pilates ongi kaks peamist Läänes õpetatavat vaimu ja keha treenimismeetodit ning individuaalsetele vajadustele vastava treeningukava koostamiseks võib joogat ja pilatesest kombineerida. Käesoleva raamatu eesmärk on anda lugejale kõik vajalik tervikliku harjutuskava koostamiseks. Joogat ja pilatesest käsitletakse raamatu eri osades, mille autorid on oma ala hinnatud eksperdid.

Pilatesel ja joogal on tegelikult palju ühiseid jooni. Näiteks põhinevad mõned pilatese harjutused jooga asenditel, samuti rõhutatakse mõlema meetodi puhul õiget hingamist, teadlikkust ja võimete kohast sooritust. Jooga-pilatese puhul püütakse võtta mõlemast meetodist parim, kombineerides pilatese põhiideed – tugilihaste jõudu – jooga paindlikkuse ja mitmekülsusega.

Tsooniteraapia naistele
Lihtsad
eneseabivõtted
igas eas
naistele.
Ann Gillanders
Tõlkinud
Pille Runtal
128 lk

Tsooniteraapia on meeldiv ja mõjus loodusravi meetod, mis aitab teil püsida terve igas vanuses ja igal eluetapil, alates puberteedieast kuni menopausiaastateni ja veelgi kauem. Tsooniteraapia põhineb asjaolul, et jalgadel on tuhandeid närvilõpmeid ning keha igale organile, funktsioonile ja osale vastab jalal oma reflektorne punkt. Nende punktide mõjutamine stimuleerib närvikanalite kaudu vastava organi funktsioneerimist või kehaosa, mis on pinges, turses või kahjustunud õnnetu, vigastuse või haiguse tõttu. Tsooniteraapia vabastab pingest, aitab organismil väljutada mürgaineid, vähendab valu ning virgutab organismi tervendamise võimet. See aitab ka lödvestuda ning on suurepärase emotsionaalse stressi ja pingete maandamise viis.

Kudumise käsiraamat
Eleanor
Van Zandt
Inglise keelest
tõlkinud
Faina Laksberg
256 lk

Kudumise käsiraamat on lihtsad ja praktilised, samm-sammult järgitavad õpetused, abiks värvilised koepildid ja -skeemid. Raamat on rikkalikult illustreeritud 250 pildiga erinevatest koekirjadest. Sobib hästi nii algajale kudujale, kes tahab teada põhi- võtteid, kui ka kogemustega käsitööhuvilisele, kes soovib proovida uusi mustreid.

Väärrikalt Vabadussõjas

Linda Uustalu

Vabadussõja kajastamine eesti kirjanduses on seni jäänud eelkõige vaid kahe teose kanda: August Gailiti "Isade maa" (1935) ja Albert Kivika "Nimed marmortahvlil". Arvestades Vabadussõja tähtsust meie ajaloos, on see õieti üllatav. Või näib see nii ajaloo edasise käigu tõttu – vabadusest ilma jäänuna oleme hakanud seda kõrgemalt hindama. Selleteemalist raamatut oli aga nõukogude ajal ohtlik kirjutada, avaldamisest rääkimata.

Olgu sellega, kuidas on, aga nüüd on trükitist ilmunud veel üks Eesti Vabadussõja ainealine romaan, pagulaskirjaniiku Veli Kudrese "Luurel ja kaevikus". Kuna tegemist on suhteliselt vähe tuntud autoriga, siis kõigepealt mõni sõna tutvustuseks.

Näitleja ja kirjanik

Veli Kudres (1902–1967) sündis Peterburis, kus veetis ka lapsepõlve. Hariduse sai ta Otepää gümnaasiumis, mis esialgu jäi pooleli, sest noormees läks vabatahtlikuna Vabadussõtta. Pärast sõda töötas ta pikemat aega Petserimaal vallaametnikuna ja lõi samal ajal näitleja ja näitejuhina kaasa Otepää teatris.

Aastatel 1938–1942 oli ta Vane-muise näitleja ja teater jäigi tema põhilaks – pagulasena Saksamaal tegutses ta kõigepealt Geislingeni eesti teatris näitleja ja lavastajana.

Sellele lisaks oli ta aktiivne noortujuht, asutas Karlsruhe Eesti klubi ja juhtis selle tegevust ning oli üks ajalehe Võitleja asutajaid ning kaastöölisi. Neil aastatel sündis ka tema kirjanduslik looming, mille hulka kuulub viis romaani, kuus näidendit, mõned novellid ja arvukalt humoreske ning peale selle hulk arvustusi ja ajaleheartikleid.

Esimene romaan "Koidust keskpäevani" (Lund, 1956) kujutab endast vastilmunud romaani esimest osa, jutustades peategelase varasemast elukäigust, millele on vahele pikitud kibedaid elupilte sõja-aastatest.

Nii sellele kui ka kuuekümnendatel aastatel avaldatud kolmele romaanile ei saanud kriitikal osaks just kõige parem vastuvõtt.

Menukamad on aga olnud Veli Kudrese näidendid, mida on paguluses auhinnatud ja palju mängitud.

Autobiograafiline lugu

Selle kõige taustal näib vastilmunud "Luurel ja kaevikus" olevat autori parim saavutus. Tegemist on ilmselt autobiograafilise looga, mis algab peategelase astumisega Eesti kaitsevõlke.

Noorsõdur Ilmar valitakse kohe luuresalga liikmeks, tema sõjatee kulgeb peamiselt Aluksne kandis ning lõpupoole viib Venemaale ja Narva rinde kaevikusse, sinna vahele mahub ka üks koduskäik.

Sõjaromaani kätte võttes eeldame, et tegemist on põneva looga, kus tuleb ette mehismust nõudvaid ohtlikke olukordi ja seiklusi. Neid leiame ka Veli Kudrese raamatus, kuid raskuspunkt langeb siin siiski eetikale.

Autorit huvitab enamasti, mis on õige ja mis vale, ja ta näitab ilmekalt, kui raske on mõnigi kord selle üle otsustada.

Aumehelikkus ja sõda

Romaani üks läbivaid teemasid on suhtumine vastasleeri võitlejasse – kas vangid langenud ja haavatud vaenlane on endiselt vaenlane, kelle vastu ei tunta halastust, või tuleb teda kohelda inimlikult.

Autor ei tõstata seda vastuolu küsimusena, vaid laseb peategelasel nii sõnades kui tegudes kirglikult seista põhimõtte eest, et inimene ei tohi olla teisele inimesele hunt. Selle põhimõttega on seotud teinegi läbiv eetiline motiiv, nimelt aumehelikkus või härrasmehelikkus, mis on peategelase maailmasuhtumise üks alustalasi. Ja peab tunnistama, et see on ääretult sümpaatne, vastandudes suhtumisele, mis meie päevil avalikus elus kobrutab.

Siiski, olen midagi niisugust tajunud ka tänapäeval, Ühel unustamatul koosviibimisel aastaid tagasi esitleti Leo Kunnase raamatut "Sõdurjumala teener" ning kohal oli hulk noori eesti sõjaväelasi. Iseloomustaksin nende esinemist sõnaga "eneseväarikus", mis on ülalnimetatud kategooriate lähisugulane.

Ent tulgem tagasi Veli Kudrese juurde. Tema romaan ei piirdu sõja

kujutamise eetilise vaatenurgast, vaid ta manab lugeja silme ette ka kahe rinde vahel kõrguvad laibavirnad ja end rasvaseks nuumanud rotid. Need leheküljed tunduvad olevat romaani tugevaimad.

Armastus ja truudus

Muidugi on romaanis palju ruumi pühendatud ka armastusele, kuid see liin ei mõju nii ehedalt kui lahingulood.

Keskseid naistegelasi on kolm, kõik haritud ja intelligentsed ning samal ajal amatsoonlikud – nad kihutavad uljalt hobustel ning järgivad julgelt ja vabalt oma instinkte. Selline amatsoonlik tegelaskuju tundub küll kuuluvat hilisemasse aega, kuid kui meenutada vabariigi algusaastatel tekkinud Siuru sõpruskonna elujanu, siis peab tunnistama, et küllap on autor ajastutruu.

Armastusliin raamatus ei moodustu üksnes romantilistest seiklustest, kasarmus arutletakse korduvalt ka mitme tegelase elukäiku mõjutanud truuduse ja truudusetuse teemal.

Teatri hõng

Autor on ilmselt palju lugenud. Ta tsiteerib Underit, Visnapuud ja Schopenhauerit ning laseb sõdurpoistel kooris skandeerida Calderoni värse. Viimatinimetatu vihjab taas teatril, nimelt mängiti selle kuulsalt hispaanlase värssdraamat "Elu on unenägu" sõjaajal ka Eestis. Teatri hõngu on aga tunda kogu kõnealuse romaani koes. Alatasatundub, otsekui näeksid toimuvat laval või kinoekraanil, kuid silmas pidades autori eluaegset seotust teatriga, ei ole see üllatav.

Lõpetuseks tahan avaldada tänu romaani käsikirja säilitajale ja kirjastusele pakkujale. On üsna haruldane, et nii ammu ja nii kaugel sündinud tekst raamatukaante vahele jõuab ja nii värskena mõjub.

Luurel ja kaevikus
Veli Kudres
kõva köide
184 lk

ilmunud

Segaaed
Puu- ja köögiviljad, maitsetaimed ja ilutaimed ühes aias.
Graham Rice
Tõlkinud
Malle Leht
176 lk

Teile meeldiks kasvatada endale ise köögivilju, puuvilju ja maitsetaimi, kuid te ei soovi muuta oma aeda juurviljamaaks ega ohverdada lilli punapeetide nimel. "Segaaed" näitab, et tegelikult on võimalik kasvatada toidutaimi kõrvuti lilledega ja nii aeda veelgi kaunimaks muuta. Olgu teil päikeseline põllulapp, varjukas hoov või vaid aknakast, Graham Rice näitab, et isegi kõige pisema platsikese peal on võimalik leida kohta endale vajaliku kasvatamiseks.

Innustavaid ideid, häid nõuandeid ja tarvilikku informatsiooni sisaldav "Segaaed" aitab luua aia, mis rõõmustab aasta ringi teie ilumeelt ja toidulauda.

Soolased ja magusad lihtsad leivad
Liz Franklin
Tõlkinud
Triinu-Liis
Looveer
96 lk

Ei mingit pärmi, ei mingit taina sõtkumist ega ootamist – kiirelt valmivad leivad on kas magusad, soolased või vürtsikad vähe aega nõudvad küpsed.

Selles rikkalikult fotodega illustreeritud raamatus on üle 75 maitsva ja lihtsa retsepti ning valikuvõimalusi igale maitsele. Magusad kiirelt valmivad leivad, nagu näiteks tumeda šokolaadi ja ingveriga keeks, sobivad imehästi tee kõrvale, samas kui vürtsikad või soolased leivad, nagu näiteks oliivi ja parmesani juustu leib ja tsilli-kitsejuustuleib, sobivad suurepäraselt vahelaks või muu toidu kõrvale. Ning kõrvitsaleib ja kaneelikeer aitavad luua pühademeeloolu.

Paljud neist leibadest sobivad hästi sügavkülmutamiseks ning iga retsepti on hoolikalt katsetatud, et õnnestumine oleks kindel.

Ole enda astroloog
Sammhaaval
oma sünnikaardi
koostamise
ja interpreteerimise.
Paul Wade
Tõlkinud
Talvi Tõnismann
144 lk

See raamat on mõeldud nendele, kes on huvitatud astroloogia salapärasustest ja ihkavad sel alal rohkem teada saada.

Raamat on terviklik teejuht iseenda ainulaadse astroloogilise sünnikaardi arvutamisel ja interpreteerimisel.

Et teie jaoks asju lihtsamaks muuta, on raamat varustatud arvutamisprotsessi iga etapiga kaasnevate töölehtede ja viidetega.

Liigendatud ja plaanipärane lähenemine oma kaardi joonistamisele ning interpreteerimisele aitab teil oma analüüsi maksimumi saavutada.

Hitler, ideaalne enesetapja

Mart Juur,
Postimees

Iga inimene, ka kõige tagasihoidlikum, jätab maailma jälje. Kuid on neidki, kes sõna otseses mõttes muudavad ajaloo kulgu. Selleks ei pea olema ilmtingimata poliitik nagu Churchill või vallutaja nagu Napoleon – filosoofid, kirjanikud ja teadlased võivad avaldada märksa suuremat, ehkki võib-olla varjatumat mõju.

Kuid XX sajandi kogemused tingivad, et kõigepealt meenuvad siiski diktaatorid nagu Lenin, Stalin ja Hitler.

Saladusega ümbritsetud

Neist kolmest ümbritseb just Adolf Hitleri isikut kõige suurem salapära. Ehkki tema tõus ja langus leidis aset tsiviliseeritud, kaasaegse massimeediaga ning kõrgelt arenenud kultuuriga riigis – või just seetõttu – kipuvad ajaloolased Hitleri fenomeni seletamisel sageli jääma jänni jääma.

Kes ta ikkagi oli? Verejanuline maniakk, kelle aitasid võimule militaristid ja kapitalistid? Hullumeelne prohvet, kes propaganda ja ajupesuga abil korralikud kodanlased ümber oma sõrme keerask?

Või karismaatiline ideoloog, kes andis lihtsate ja selgete vastused küsimustele, mis vaevasid Saksa ühiskonda pärast kaotust Esimeses maailmasõjas ning majanduse kokkuvarisemist? Leidub teisigi, otsapidi meditsiini, ulmesse ja esoteerikasse kalduvaid käsitlusi.

Vaateviiside paljusust võib kokku võtta Winston Churchillil sõnadega, kes iseloomustas Hitlerit kui “saladusega ümbritsetud mõistatust”.

Vaielda võib, faktid jäävad

Hitleri 12-aastase valitsemisaja sisse jääb suurim sõda ning genotsiid Euroopas.

Võib vaielda, kas Teine maailmasõda jänuks pidamata, kui Saksamaa riigitiiril oleks seisnud keegi teine, kuhu oleks sel juhul välja jõudnud Stalini Punaarmee (maailmavallutuskavad olid ka Nõukogude diktaatoril) ning missugune oli Hitleri roll holokausti toimimises.

Ent fakt jääb faktiks, Euroopat, milles me praegu elame, poleks olemas, kui füürer poleks juhtinud Saksamaad totaalse katastroofini.

Korralik hitleriaana ka eesti keeles

Niisiis on loomulik, et Hitler ja tema ajastu pakub jätkuvat huvi nii ajaloolastele kui ka neile lugejatele, kelle jaoks minevik pole lihtsalt üks unustatud peatükk suletud raamatus.

Erinevatel andmetel on Hitleri ja Kolmanda Reichi kohta aegade jooksul kirjutatud 1500–120 000 teost.

Kogu seda uputust on muidugi raske ette kujutada, aga isegi eesti keeles eksisteerib juba päris korralik hitleriaana – alates 1985. aastal ilmunud Melnikovi ja Tshornaja “Roimar number ühest” ning lõpetades Bullocki (millest eesti keeles ilmus lühendatud versioon) ja Kershaw bestselleritega.

Lisaks kõikvõimalikud uurimused ja populaarsed ülevaated Hitleri kannupoistest, naistest, koertest jne.

“Potsdami päev”, 21. märts 1933. Hitler kummardab aupaklikult president Hindenburgi ees.

Võimule pühendunud

Inglise ajaloolase Ian Kershaw kaheköiteline biograafia (ilmunud 1998–2000) on olemasolevatest kõige põhjalikum ja usaldusväärsem käsitlus Hitleri elust. Raamat võib olla väikeks pettumuseks neile, kes tahavad rohkem teada inimesest kui poliitikust.

Ent probleem, millega puutuvad kokku kõik Füüreri biograafid, selles seisnebki, et Hitleri eraelu oli äärmiselt sündmustevaene ning eksistents väljaspool poliitikat praktiliselt olematu. Isegi Lenin ja Stalin ei elanud taolises emotsionaalses vaakumis, vanast patukotist Benito Mussolinist rääkimata.

Asjaolusid arvestades annab Kershaw oma parima ning maalib Hitlerist usutava psühholoogilise portree kui sajaprotsendiliselt võimule ja ideoloogiale pühendunud monomaanist.

Hitleri eraelu

Pärast isamajast lahkumist polnud Hitleril enam kunagi paika, mida võinuks nimetada koduks. Aastad enne Esimest maailmasõda möödusid Viini “meeste-kodus”, mis kujutas endast lihtsalt sotsiaalhoolekandeaustust viisakamat sorti kodututele, seejärel järgnes vegeteerimine Müncheni kehvades üürikorterites.

Pole siis ime, et sõjas oldud aastaid nimetas Hitler hiljem oma elu parimaks ajaks ning püüdis demobiliseerumist iga hinna eest edasi lükata.

Ei olnud tal sõpra ega märkimisväärsed naissuhteid – välja arvatud veider romaan veresugulase Geli Raubaliga, mis Kershaw arvates kujutas endast pigem põletavat omamissoovi kui reaalset armusuhet. Eva Brauni

olemasolust ja dekoratiivsest “abelust” Füüreriga kuulsid sakslased alles pärast Berliini langemist.

Läbikukkumine kunstnikuna

Siiski, läbikukkumist kunstnikuna elas Hitler väga valusasti üle. See oli nõnda kibe pill, et teistkordset hävimist sisseastumiseksamitel Viini akadeemiasse ei tunnistanud Hitler kellelegi.

Asjaolu, et kunstnikuks pidas ta end kuni oma elupäevade lõpuni, võiks pakkuda mõtlemisainet kõigile, kes räägivad, et poliitika peaks olema rohkem niinimetatud kunstitegelasi.

Andke võim Leo Lapini kätte ja te veel näete “multiplitseeritud inimest”.

Boheemlasest diktaator

Vaatame nüüd, milline pilt meile avaneb. Puuduliku haridusega üksildane boheemlane, kes nakatus juudivihapiskusse juba Viini aastatel, Raudristi välja teeninud rindesõdur, keda eraelus ei oodanud keegi ega miski. Inimene ilma lähedaste ja kohustusteta. See mees on “ideaalne enesetapja”, nagu tema kohta korduvalt öeldud.

Lisaks propagandistalent, oratoriandend ning võime rääkida rahvahulkadega neile arusaadavas keeles. Stabiilses ühiskonnas maanduks niisuguste omadustega isik kuskile reklaamiagentuuri copywriteri ametikohale ning teeniks välja töönarkomaani kuulsuse, äärmisel juhul saaks temast mõne erakonna kisakõri.

Fenomeni avamine

Fjodor Dostojevski ei öelnud ilmaajata, et inimene on saladus. Kershaw raamatut lugedes on selge, et eksistee-

rib mingi piir, kust parimigi ajaloolane kaugemale ei pääse.

Võib-olla vajaks Hitleri fenomeni avamine pigem Dostojevski-suguse kirjaniku sulge, mitte hoolikat uurimistööd arhiivides.

Kuid võib-olla on kõik palju lihtsam ja mingit saladust ei olegi?

Nii või teisiti, Hitler on luupainaja, mis veel palju aastaid kummitab Euroopa unenägudes.

Hitler, 1. köide. 1889–1936: Kõrkus.

Ian Kershaw
Inglise keelest tõlkinud
Rein Turu
768 lk

ilmunud

Juuni 1941: Hitler ja Stalin

John Lukacs
Inglise keelest tõlkinud
Kullo Vende
152 lk

1941. aasta juunis valitses Hitleri ja Stalini vahel terav

vastasseis. Nende vahekord enne Saksa- maa sissetungi Nõukogude Venemaale oli kummaline, külmale kalkuleerimisele ning valearvestusele rajatud. Autor seab kahtluse alla paljud kaua muutumatu püsivad seisukohad, samuti pakub Hitleri ja Stalini iseloomu süvavaatlusi ja loob neist uued portreed. Suurepärase jutustajana demonstreerib üks lugupeetumaid ameerika ajaloolasi John Lukacs meisterlikult ajaloo irooniat.

On või ei ole. Euroopa serval. Bretagne'i päevik.

Pentti Saarikoski
Soome keelest tõlkinud
Piret Saluri
320 lk

1985. aastal andis Loomingu Raamatukogu välja õhukese vihiku katkenditega soome ühe vastuoksuslikuma kirjaniku ja ühiskonnakriitiku Pentti Saarikoski (1937–1983) mõttepäevikutest. Saarikoski oli tollal mittesooitav autor. Ei oleks tulnud kõne allagi avaldada tekst tervikuna, sealt jäi välja kõik, mille avaldamine oleks viinud Loomingu Raamatukogu sulgemiseni. Seda õnnetust ei oleks Eesti vaimuelule 1980. aastate Brežnevi aja järgses surutuses sugugi tarvis olnud. Muidugi oleks võinud ajada selja sirgu ja loobuda, aga siis oleks eesti lugeja jäänud Saarikoski sõnumita, mida väga oodati. Raamatut loeti, raamatust kirjutati, teksti tsiteeriti. Nüüd, aastal 2007, on aeg tuua tekst meie lugeja ette tervikuna. Sest väga andeka inimese, ja seda oli Pentti Saarikoski vaieldamatult, ka kõige lihtsamal lausel on midagi, millele ise iial ei tule.

Arsenjevi elu

Ivan Bunin
Vene keelest tõlkinud
Maret Käbin
520 lk

Ivan Bunini nimi peaks eesti lugejatele juba tuttav olema, peaaegu kogu tema ilukirjanduslik looming on eesti keelde tõlgitud. Bunini romaanide klassikaline stiil seob teda pigem 19. sajandi vene suurte kirjanike Turgenevi, Tolstoi ja Tšehhovi, kui ta oma kaasaegsete modernistidega. Lisaks romaanidele ja lühijuttudele kirjutab Bunin ka luulet ja oli hinnatud tõlkijana. Pärast Vene revolutsiooni Bunin emigreerus, kuid kirjutas ka paguluses üksnes Venemaast.

Käesolevast raamatust leiab lugeja neli romaani: “Küla”, “Suhhodol”, “Mitja armastus” ja “Arsenjevi elu”.

Raamatu loojad (vasakult): toimetaja Mall Põldmäe, koostaja Reet Neimar, fotode valija Maire Jõelaid.

Mõistuse ja südamega

Ene Paaver

“Sajandi sada sõnalavastust” on ilus ja tihe raamat. Nende kaante vahel oleks nagu mitu raamatut.

Kõigepealt on see **teatriraamat**. Kutselise eesti teatri sajandi lugu kui perekonnapiilt, kus kõrvuti satuvad eri generatsioonid. Näeme moodsa muutumist, nii võõra vere juurdetulekut kui ka eri põlvkondade sarnasust, isadelt poegadele päranduvaid, kuigi varieeruvaid jooni, küsimusi, hoiakuid. Teater, mis oma toimumishetkel, igaõhtusel lihaksamisel tundub niivõrd selgesti olevat peamiselt individuaalse loomingupalangu vili, isikliku ande õnnistus, osutub ajaperspektiivis vaadates vägagi seotuks ajastuga, mõjutajatega, teekaaslastega, eelkäijatega. Ka nendega, kellest on tahetud distantseeruda või kellele vastanduda. Küllap on see nõnda osalt päris objektiivselt, osalt aga on raamatu koostaja ja kommenteerija Reet Neimar seoste tihedust ise oluliseks pidanud ja esiplaanile nihutanud. Läänud sajandist kõnelev teatriraamat annab nõnda märku uue sajandi kriitikutele, et seda seostevõrku jälgitaks ka tänases teatris. Kuigi teisalt on paratamatult, et terviku nägemiseks on vaja distantsi.

Teatriraamatuid ei ole kunagi liiga palju. Etendus sünnib täna ja siin, mineviku teater kipub kultuuri tervikpildist (ühismälust) vahest kergemini kaduma kui teised, alles jäävad kunstiteosed. Tammsaare romaanid on alles – nendega suhestatakse korduvalt, uued lu-

gejad, uurijad, lavastajad loevad neid oma uue kogemuse pinnalt uuesti ja erinevalt. Tema teoste legendaarsed lavastused on aga kadunud, nende võimalus viljastada uut tõlgendust teatris või uurimuses, saada uuesti “loetud” on piiratud – just teatriraamat võiks siis olla üks tähtis elusoon. Teatriraamatud on hädavajalikud, et mälu alal hoida ja siduda teater laiema kultuurikontekstiga.

Teatavasti on iga nähtus osa suuremast tervikust ja omakorda tervik enda väiksemate koostisosade suhtes. Reet Neimari raamat vaatab mõlemas suunas: lavastusi vaadeldakse koosmõjus oma ajastuga, teatri seisuga, loojate biograafiaga, samas väärtustatakse kõnekaid pisiasju teose enese kunsti- ja sotsiaalse terviku sees. Üks tähtis komponent mõlemas perspektiivis, ka kriitium lavastuse tähelepanuväärsuse määramisel ja raamatusse valimisel on retseptioon, kriitika ja eriti publiku tõlgendus. Publikut ei ole küll ühelgi fotol, aga teatrisündmuse kaasloojana, teatriajaloo tegijana on ta kommentaarides kohal.

Teiseks on see **ajalooramat**. Muidugi populariseeriv, mitte teaduslik; ülevaade, mitte uurimus. Distsiplineeritud teaduslik ja teoreetiline käsitlus sel määral haralisust endale lubada ei saaks. Aga rahva raamatuna on “Sajandi sada sõnalavastust” siiski üks viljakas viis käsitleda ajalugu, ja nimelt nihkuva vaatepunktiga, avara fookusega. Mulle näib, et moodne ajalookirjutus kasutab meelsasti seda võtet, et mingit nähtust ja selle arengut käsitleda vahelduva

fookusega. Raamatu eessõna ütleb valikukriteeriumide kohta: “Üllatused; murrangud; ajastu esinduslavastused; värskete ideede ja väljendusvahendite tulek; lavastajatöö – särav debüüt või valus luigelaul, küpse kõrgvormi tipplavastus; kümnendi mentaliteedi või esteetika musternäide; mõnikord ka lavaloo kestev populaarsus – vahel võib kauamängitud lavastuse uude valguse tuua rahva kustumatu armastus; näitleja – suurroll või väga viljakas eluetapp; huvitav näitlejakoosus, täiuslik ansambel; oluline ühiskondlik foon, problemaatika; ebatavaline sekkumine väljastpoolt teatrimaailma; silmatorkav lahkeli esialgse kriitika ja hilisema retseptiooni vahel...” Tulemuseks on väga elus, dünaamiline pilt kutselise teatri esimesest sajandist.

Ajaloo kirjutaja pole kunagi neutraalne. Reet Neimar positsioneeribki end uljalt ja selgesõnaliselt tõlgendava ajalookirjutajana: “Subjektiivsus väljendub selleski, kuidas koostaja teatriprotsessi näeb ja mõtestab. Kõiges ei kattu see seniste levinud teatriajaloo-tõlgendustega.” Milles ei kattu? Absoluutväärtust lavastuse headuse hindamiseks pole olemas, tuleb püüda mõista tema kõnekust protsessi(de)s, konteksti(de)s.

Koostajal ja kommenteerijal on toeks pikk õpetaja- ja toimetajakogemus, ta oskab väärtustada – ja selle tõttu ka üles leida – pisimatki detaili: veel keegi paistab kas või udusena ühe vana foto äärel, veel üks seos sama looja teatrisleppiga või eesseisva elusaatusega, veel üks oluline kirjutaja kas või ühe lausega ret-

septiooni sisse põimida, pakkuda veel üks kultuurilooline link ja teha veel üks päevapoliitiline viide... Toimetaja ja tsiitaatide valija Mall Põldmäe on aidanud paigutada auväärsete kriitikute kõrval ka noori autoreid, hiljem teistele elualadele siirdunud kirjutajaid. Reet Neimar, kes teatriloolasena valib oma erialasele mastaabile vastavalt suulises esinemises enamasti loengu formaadi, kasutab siin kontsentreeritud kommentaari, tulemuseks on tihe kude: rikas, ent kergesti haaratav.

“Sajandi sada sõnalavastust” on ka suurepärase **pildiraamat**. Fotode valija Maire Jõelaid on sisuline kaasautor. Pildivalik räägib kommentaaridega sama keelt, arvestab teatriloo kirjutust ja väärtustab detaile: siin ühe mängulise virvenduse tähendusrikkus ja emotsionaalne laeng nii laval kui ka hägusal fotol; seal tähtlavastuse tuntud paraadfoto asemel uus rakurs; erakordselt mõjusad suures plaanis lavakujundused; kõrvaltegelaste esiletoomine; tulevane esinäitlejanna lapsena massistseen; trupipildid, teatri seltsielu... Kuulsate lavastuste üllatavad “uued” pildid, mida varem avalikustatud vist polegi. Tänu ka Henno Saarnele ja Gunnar Vaidlale, kelle kaameratega ongi aastakümnete jooksul suures osas loodud sõnajärgse teatrifoto hinnaline varamu.

Teatriajalugusid on Eestis alati rohkem kirjutatud, õpetatud ja toimetatud naised. Sellepärast tuleb end siin meelde üks sõna, mis on ühtaegu väga iidne ja väga moodne, naiste maailmast pärit kujund – lõimimine. Kultuur on mälu – meil ei ole muud võimalust kui

lakkamatult hoolt kanda selle eest, et mäletataks. See on uute seoste loomise lõputu töö, et need muutuksid ise juba uueks teadmiseks, uueks materjaliks järgmise mängus ja tõlgenduses. Vilunud õppejõud ja toimetaja Reet Neimar oskab ja jaksab lõimida üksikasjad teatrilukku ja teatriajaloo kultuuripilti. Mis kultuuril sest? Aga lootus jääb, et mida tihedam lõim, seda elujulisem identiteet. Loodan, et üks lõimimise etapp seisab ees ja et raamatut hakatakse viitama, sellega hakatakse polemiseerima ja seda täiendama.

Teatri ja ajaloo ristumiskohas näeme veel üht raamatut – see on õperaamat. Kuidas kirjutada ja mõelda teatrist ühekorraga mõistuse ja südamega, informatiivselt ja emotsioone pelgama, pisiasjadele tähelepanu pöörates ja teatrisündmuse mahukat semantiliselt tausta arvestades. Teised autorid teeksid teistmoodi, võimalusi on loomulikult palju, aga täna tõestab oma tugevust just see laad. Selle võluva raamatu kaas on ühtlasi ka uks Reet Neimari meistriklassi.

Artikkel on ilmunud 9. II 2007 ajalehes Sirp.

Sajandi sada sõnalavastust

Koostanud ja kommenteerinud Reet Neimar kõva kõide ümbrispaberiga 222 lk